

PRÁVO A LOGIKA

Zimný seminár advokátov
Vysoké Tatry
Patria
6.12.2025

prof. PhDr. František Gahér, CSc.

Katedra logiky a metodológie vied
Filozofická fakulta Univerzity Komenského
Katedra teórie práva a filozofie práva
Právnická fakulta Univerzity Komenského
Bratislava

frantisek.gaher@uniba.sk

PRÁVO A LOGIKA

1. Pravidlá jazyka a pravidlá logiky
2. Logika ako kľúč k vyjadrenému obsahu
3. Definície
4. Etymológia a rozumenie významu výrazov
5. Modifikátory
6. Logické vyplývanie
7. Logická štruktúra propozícií
8. Výroková logika
9. Normatívny modus ponens
10. Normatívny modus tollens
11. Logická štruktúra právnych regulácií
12. Logická štruktúra perfektnej právnej normy
13. Záver

1. Pravidlá jazyka a pravidlá logiky

Argumentácia za alebo proti nejakému stanovisku, **dokazovanie** zodpovednosti, **vysvetľovanie** skutkov a príčin udalostí, **presvedčovanie** niekoho, **zdôvodňovanie** rozsudkov a iných právnych rozhodnutí – všetko sú to myšlienkové postupy, bez ktorých sa právnik v praxi nezaobíde. Aby tieto myšlienkové postupy boli účinné a rešpektovali dobro a spravodlivosť, musia sa riadiť určitými pravidlami.

Právo používa ako hlavný nástroj **prirodzený jazyk** a jeho výrazy vo významoch, ktoré boli v **jazykovej praxi ustálené**.

Jazyk práva je však obohatený najmä o:

- **odborné právne výrazy** (v práve definované výrazy – ich význam má prednosť pred ich významom z bežnej jazykovej praxe);
- **odborné slová iných disciplín**, ktoré sú relevantné pre právnu teóriu a prax; ich odborný význam má byť rešpektovaný.

1. Pravidlá jazyka a pravidlá logiky

Právny text patrí k výlučne informatívnym typom textov – môžeme ho zaradiť do ***administratívno-technického žánru*** (bez emocionálne zafarbených slov, metafor a podobných jazykových prostriedkov).

Pravidlá jazyka (gramatické, štylistické, pr. výslovnosti a pod.) si právnici osvojujú spolu s učením sa jazyka. Stanovujú, čo je z hľadiska jazyka utvorené formálne správne. Veta

(1) *Sokrates bol*i* filozof.*

je nesprávne utvorená, pretože sa číslo podmetu (j.č.) nezhoduje s číslom slovesa (mn.č.). Veta

(2) *Sokrates je prvočíslo.*

je utvorená gramaticky správne veta, ale nemá zmysel.

1. Pravidlá jazyka a pravidlá logiky

Druhým typom pravidiel, ktorými sa majú riadiť myšlienkové postupy právnika, aby boli správne, sú **pravidlá logiky** – pravidlá správneho logického usudzovania.

Logika je tou vedeckou disciplínou, ktorá skúma, za akých okolností sú **vety zmysluplné** a za akých okolností je **úsudok** zložený zo zmysluplných viet **správny**. Vo vete (2) je porušené pravidlo zhody logického typu objektu (*časopriestorový objekt*) a logického typu prisudzovanej vlastnosti objektu (*vlastnosť abstraktných, netelesných objektov*).

V Obchodnom zákonníku je najmenej **111** výskytov jazykových výrazov **vyplýva**, **nevyplýva** a z nich odvodených tvarov.

V Občianskom zákonníku je ich najmenej **57**.

V CSP 22.

2. Logika ako kľúč k vyjadrenému obsahu (významu)

Rozhodnutia súdov majú byť **logicky zdôvodnené**, majú sa opierať o **predpoklady** – o **ustanovenia právnych noriem** a o **tvrdenia**, vyjadrujúce empiricky dokázané **skutkové podstaty činov** a **relevantných faktov**.

Predpoklady: A) **ustanovenia právnych noriem**
(odôvodnenie) B) **vyjadrenia skutkovej podstaty činov**
C) **relevantné fakty/zistené dôkazy**

Záver : Výrok rozsudku (právna regulácia)

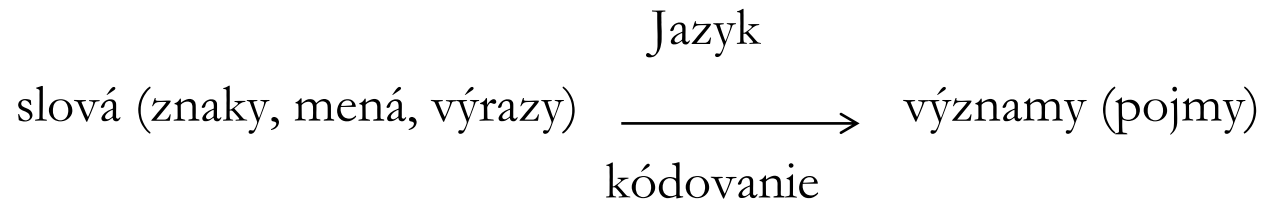
2. Logika ako kľúč k vyjadrenému obsahu (významu)

Logika používa **analytické metódy**, nepoužíva empirické metódy – nepoužíva pozorovanie, meranie, experiment a pod.

Nemáme „logický mikroskop“ ani „logický ďalekohľad“, ani „logický meter“, ani „logické váhy“.

Máme logickú fantáziu, vieme **skladat' významy** jednoduchých výrazov vety, vieme **analyzovat' významy** zložených viet a súvetí, vieme **definovat' významy** výrazov pomocou významov základných výrazov, robíme **logické úsudky** a **myšlienkové experimenty**.

2. Logika ako kľúč k vyjadrenému obsahu (významu)
Jazyk ako kódovanie

2. Logika ako kľúč k vyjadrenému obsahu (významu)

Slovo a predstava

Výraz (slovo) „strom“ a k nemu asociované subjektívne predstavy stromu:

2. Logika ako kľúč k vyjadrenému obsahu (významu)

Jazyk ako kódovanie

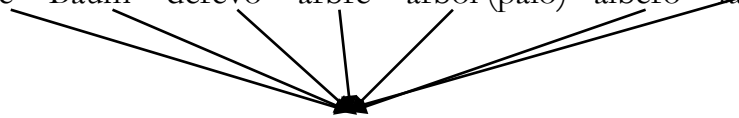
Slovo a veľa pripojených predstáv

Predstavy stromu: rozličnú dávku názornosti a emocionality, časti predstavy majú rozličnú a pritom kolísavú jasnosť a ostrosť. Aj ten istý človek má v dvoch rozličných časových okamihoch rozličné predstavy spojené s tým istým menom či vonkajším podnetom.

Predstavy sú spojené s rôznymi zmyslami – časté sú vizuálne predstavy, ale vo všeobecnosti sú komplexom, vytvoreným na základe zrakových, sluchových, čuchových, hmatových, chuťových a somatických vnemov.

Slová rôznych jazykov a jeden a ten istý pojem:

tree – Baum – derevo – arbre – arbol (palo) – albero – fa

pojem strom (metóda identifikácie)

2. Logika ako kľúč k vyjadrenému obsahu (významu)

Jazyk ako kódovanie

K jednému slovu (v jednom jazyku) je pridružených „nekonečne“ veľa rôznych subjektívnych predstáv, preto predstava **nemôže byť zložkou komunikácie** – fakt úspešného dorozumievania by bol nevysvetliteľný.

Predstavy však môžu byť predmetom komunikácie – o predstavách stromov môžeme hovoriť tak, ako môžeme hovoriť o skutočných stromoch – pomocou výrazov jazyka, ktoré vyjadrujú pojmy.

K rôznym slovám (rôznych jazykov) je (môže byť) priradený jeden a ten istý pojem (problém viacznačnosti, homonymie).

Meno pojmu je čosi, čo je zložené z písmen (grafém) alebo hlások (foném), prípadne z iných fyzických objektov.

3. Definície

Ovocie = **jedlé plody** alebo **semená** stromov, kríkov, polokríkov alebo trvácnych (dvoj- alebo viac-ročných) semenných rastlín.

Zelenina = **jedlé časti** (koreň, hľuza, stonka, listy, plody) jedno alebo dvojročných rastlín.

3. Definície

A: *Osobný údaj* je akákoľvek informácia, ktorá sa týka identifikovateľnej fyzickej osoby.

B: *Osobný údaj* je akákoľvek informácia, ktorá sa týka identifikovateľnej fyzickej osoby a je zložkou identifikačnej procedúry.

Správna definícia je A. Osobný údaj nemusí byť zložkou identifikačnej procedúry, ale táto je nutným predpokladom, aby nejaký údaj, ktorý sa týka osoby, bol osobným údajom o nej.

4. Etymológia a rozumenie významu výrazov

Význam mena *leporelo* je všeobecne známy (*skladacia obrázková knižka (pre deti)*), ale jeho etymológia nebýva všeobecne známa: podľa mena sluhu *Leporella* z Mozartovej opery *Don Giovanni*, ktorý zostavil obrázkový zoznam milieniek svojho pána;

advokát (*advocatus* prizvaný, privolaný *ad* (lat.) – k, do; *vocare* volat’) a **avokádo** (indiánskeho *ahuacatl*, španielsky *avocado* ľudovo-etym. zblížením so starším šp. *avocado* (dnes *abogado*) z lat. *advocatus*);

logografi – v starovekom Grécku prozaici; neskôr aj koncipienti obhajoby, t. j. čosi ako advokáti tej doby

Zhrnutie: Poznanie etymológie slova vo všeobecnosti nie je podmienkou rozumeniu jeho významu.

5. Modifikátory

1. vlastné modifikátory – napr. *vysoký* človek, *rýchlo* číta – výrazy, ktoré v spojení s výrazom, ktorý modifikujú, vyčleňujú **vlastnú podmnožinu** objektov, udalostí, činností a pod. z množiny objektov, udalostí, činností pôvodného denotátu (referenta) základného výrazu;

2. nevlastné (privatívne) modifikátory – napr. *mŕtvy* človek, *zot'atý* strom, *nealkoholické víno* - výrazy, ktoré v spojení s výrazom, ktorý zdanlivo modifikujú, vyčleňujú množinu objektov, udalostí, činností, ktorá má **prázdny prienik** s množinou objektov, udalostí, činností pôvodného denotátu (referenta) základného výrazu, hoci v nejakom čase predtým mohli byť prvkami denotátu základného výrazu;

5. Modifikátory

3. triviálne modifikátory – napr. živý strom - výrazy, ktoré v spojení s výrazom, ktorý modifikujú, nemenia podmienky identifikácie a vyčleňujú **totožnú podmnožinu** objektov, udalostí, činností a pod. s množinou objektov, udalostí, činností pôvodného denotátu (referenta) základného výrazu;

4. pseudomodifikátory – napr. *takmer* sa pohybuje, *takmer* živý, *takmer* mŕtvy - výrazy, ktoré v spojení s výrazom, ktorý modifikujú, vyčleňujú množinu objektov, udalostí, činností, ktorá má **prázdny prienik** s množinou objektov, udalostí, činností pôvodného denotátu (referenta) základného výrazu, ale na rozdiel od nevlastných modifikátorov aktuálne vykazujú vlastnosti, ktorých *hodnoty sú blízke k* hodnotám pôvodného denotátu (referenta) základného výrazu.

6. Logické vyplývanie

Definícia logického vyplývania:

Medzi **predpokladmi** a **záverom úsudku** je vzťah **logického vyplývania** práve vtedy, keď **logická štruktúra predpokladov** garantuje, že v prípade **ich pravdivosti** je zaručene *pravdivý* aj **záver úsudku** bez ohľadu na náhodný stav vecí.

Deduktívne úsudky zachovávajú *prenos pravdivosti* z predpokladov na záver na základe ich *logickej štruktúry*.

6. Logické vyplývanie

Ak je deň, tak je svetlo.

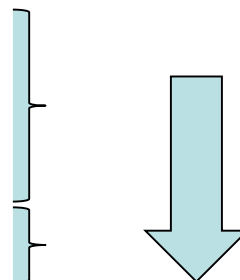
Je deň.

Je svetlo

Predpoklad 1

Predpoklad 2

Záver

1 ?

$1(A \rightarrow B)$ Aby bola celá implikácia pravdivá v prípade, že je pravdivý jej antecedent A, musí byť pravdivý aj jej konzekvent B, a ten je záverom úsudku.

1A

?B

7. Logická štruktúra propozícií

Chammurapiho zákonník (cca 1750 p. n. l.)

§ 1. **Ak niekto** niekoho obvinil a udal z vraždy, ale mu to nedokázal, **tak ten**, ktorý ho obvinil, bude potrestaný smrťou.

§ 14. **Ak niekto** ukradol dieťa plnoprávnej osoby, **tak ten** bude potrestaný smrťou.

§ 186 **Ak** si **niekto** vzal za syna nemluvňa od jeho narodenia a vychoval ho, **tak tento** osvojenec nemôže byť vymáhaný späť.

§ 196. **Ak** plnoprávny občan vyrazil oko plnoprávnemu občanovi, **tak mu** vyrazia oko.

7. Logická štruktúra propozícií

Chetitský zákonník (cca 1520 p. n. l.)

časť „Ak niekto muža ...“

§ 1 **Ak niekto** zabije muža alebo ženu v hádke, **tak ten** ho pochová; takisto dá 4 osoby, mužov alebo ženy; tak si splní povinnosť.

§ 13 **Ak niekto** rozbije nos slobodnej osobe, **tak ten** dá 1 minu striebra; tak si splní povinnosť.

§ 16 Ak niekto odtrhne ucho otrokovi alebo otrokyni, tak dá tri šekely striebra; tak si splní povinnosť.

7. Logická štruktúra propozícií

II. časť „Ak niekto hrozno ...“

§ 107 Ak niekto nechá vojsť ovce do vinice suseda a tie ju spustošia, tak ak spustošia obrábanú vinicu, tak za jedno jutro dá 10 šekelov striebra, ak spustošia zanedbanú vinicu, tak za jedno jutro dá tri šekely striebra.

Gortýnske zákony (7. storočie p. n. l.)

... **Ak jeden** tvrdí, že je to slobodný, **druhý**, že je to otrok, **nech** viac zavážia **tí**, ktorí vypovedajú, že je slobodný.

... **Ak niekto** znásilní vlastnú otrokyňu, zaplatí dva statéry, ak už nie je panna a ak je to cez deň, tak zaplatí obolos, ak v noci, tak zaplatí dva oboly.

7. Logická štruktúra propozícií

Zákony XII tabúl' (450 - 451 p. n. l.)

Nezachované – iba z citácií a parafráz:

Tabuľ'a I.

Ak volá (žalobca žalovaného) pred súd, **nech** (žalovaný) ide. Ak nejde, nech si (žalobca) vezme svedkov; potom nech ho odvedie.

Optatívne „nech“ vyjadruje nepriamy rozkaz, želanie.

Tabuľ'a III.

Ktorí uznali svoj dlh a boli právoplatne odsúdení, nech majú 30 dní.

7. Logická štruktúra propozícií

V druhom kroku zistíme, či táto logická forma garantuje vzťah logického vyplývania záveru z predpokladov, t. j. či vždy – v každej situácii, keď sú predpoklady pravdivé, je aj záver pravdivý.

Rôzne vety môžu vyjadrovať rôzne významy, ktoré však môžu mať rovnakú logickú štruktúru. Určenie logickej štruktúry či logickej formy vety je úloha logickej analýzy.

výskyty: Ústava/Obč.z.

Všetci ľudia sú smrteľní. ***Každý*** človek je smrteľný. (V1) 52/31 (nikto, nikoho)

Ak je *niekto* človek, ***tak*** (*ten*) je smrteľný. (V2) 151/647

Kto je človek, ***ten*** je smrteľný. (V3) 17/92

Človek je smrteľný. (V4)

Všetky tieto vety vyjadrujú to isté **všeobecné** tvrdenie. Tieto syntaktické konštrukcie sa môžu kombinovať a môžu byť použité výpusťky a odkazovanie.

7. Logická štruktúra propozícií

Poloformálne môžeme zhodnú logickú štruktúru významu všetkých štyroch viet vyjadriť nasledovne:

Ak x je S , tak x je P . (LŠ*)

kde písmeno x plní úlohu *premennej* a zastupuje ľubovoľné individuum (objekt). V určení logickej štruktúry môžeme pokračovať. Spojku **ak – tak** označíme šípkou $\rightarrow$ a to, že niečo/nieko má vlastnosť S (subjekt), resp. P (predikát), označíme výrazom $S(x)$, resp. $P(x)$. Logickú štruktúru významu viet môžeme vyjadriť už formálne:

$S(x) \rightarrow P(x)$ (LŠ)

V logiko-slovenčine môžeme túto logickú štruktúru vyjadriť ako schému nasledovne:

Ak nieko má vlastnosť S , tak ten má vlastnosť P . (LSch)

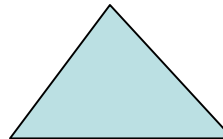
8. Výroková logika

Klasická výroková logika sa riadi najmä dvomi princípmi:

Princíp **dvojhodnotovosti** – výrok (propozícia) je pravdivý alebo nepravdivý – tretiu pravdivostnú hodnotu pre výroky nepripúšťá – *tertium non datur*.

Princíp **skladobnosti** (funktionality) – pravdivostná hodnota zloženého výroku (propozície) je jednoznačne určená **pravdivostnými hodnotami** jeho zložiek – jednoduchých **výrokov** (propozícií) a povahou spojenia týchto zložiek, t. j. **logickou povahou** výrokovej (propozičnej) **spojky**.

Molekulárne fakty:

8.Výroková logika

Prší p	Fúka q	Prší a fúka $p \wedge q$	Prší alebo fúka $p \vee q$	Bud' prší alebo fúka $p \vee \vee q$
1	1	1	1	0
1	0	0	1	1
0	1	0	1	1
0	0	0	0	0

8.Výroková logika

Implikácia

Ak prší, tak fúka. (V5)

Súvetie (V5) je v troch prípadoch pravdivé [(*Prší.*, *Fúka.*); (*Neprší.*, *Fúka.*), (*Neprší.*, *Nefúka.*)] a v jednom prípade nepravdivá (*Prší.*, *Nefúka.*). Môžeme to zachytiť tabuľkou (T1) závislosti pravdivostnej hodnoty zloženého súvetia od pravdivostných hodnôt **antecedentu (podmienky)** a **konzekventu**:

Tabuľka (1)

<i>Prší.</i> p	<i>Fúka.</i> q	<i>Ak prší, tak fúka.</i> $p \rightarrow q$
1	1	1
1	0	0
0	1	1
0	0	1

8.Výroková logika

Zmena pozície podmienky: *obrátaná implikácia*

Na utvorenie *obrátaných implikácií* slúžia najmä spojky *–, keď; -, ak, -, pokiaľ*, resp. korelovaná dvojica *- vtedy, keď –; - vtedy, ak -*. Napríklad s našimi hlavnými postavami – výrokmi:

Fúka vtedy, keď prší. (V6)

<i>Fúka.</i> p	<i>Prší.</i> q	<i>Fúka vtedy, keď prší.</i> $p \leftarrow q$
1	1	1
1	0	1
0	1	0
0	0	1

8.Výroková logika

Implikácia na vyjadrenie **dostatočnej podmienky** v sľube:

Ak Janko zmaturoval na samé jednotky, tak mu otec kúpil motorku. (V7)

Sľub ako predpoveď do budúcnosti (predikcia):

Ak Janko zmaturuje na samé jednotky, tak mu otec kúpi motorku. (V7*)

Tabuľka (1)

<i>Janko zmaturoval na samé jednotky.</i> p	<i>Otec kúpil Jankovi motorku.</i> q	<i>Ak Janko zmaturoval na samé jednotky, tak mu otec kúpil motorku.</i> p $\rightarrow$ q
1	1	1
1	0	0
0	1	1
0	0	1

8.Výroková logika

Zmena pozície dostatočnej podmienky v sľube: *obrátaná implikácia*

Otec kúpil Jankovi motorku vtedy, keď zmaturoval na samé jednotky. (V8)

Sľub ako predpoveď do budúcnosti (predikcia):

*Otec kúp*i* Jankovi motorku vtedy, keď zmaturuje na samé jednotky.* (V8*)

<i>Otec kúpil Jankovi motorku.</i> p	<i>Janko zmaturoval na samé jednotky.</i> q	<i>Otec kúpil Jankovi motorku vtedy, keď zmaturoval na samé jednotky.</i> $p \leftarrow_{DP} q$
1	1	1
1	0	1
0	1	0
0	0	1

8.Výroková logika

Nutná podmienka v sľube.

*Otec kúpil Jankovi motorku **len** vtedy, **keď** zmaturoval na samé jednotky.* (V9)

Sľub ako predpoveď do budúcnosti:

*Otec kúpi Jankovi motorku **len** vtedy, **keď** zmaturuje na samé jednotky.* (V9*)

<i>Otec kúpil Jankovi motorku.</i> p	<i>Janko zmaturoval na samé jednotky.</i> q	<i>Otec kúpil Jankovi motorku len vtedy, keď zmaturoval na samé jednotky.</i> $p \rightarrow_{NP} q$
1	1	1
1	0	0
0	1	1
0	0	1

8. Výroková logika

Nutná podmienka

*Oheň horí **len vtedy, keď** má vzduch (kyslík) prístup.* (V10)

*Oheň horí **len vtedy, keď** materiál je horľavý.* (V11)

Oheň horí. p	Kyslík má prístup. q	Oheň horí len vtedy, keď kyslík má prístup. $p \rightarrow_{NP} q$
1	1	1
1	0	0
0	1	1
0	0	1

*Číslo n je deliteľné šiestimi **len vtedy, keď** (číslo n) **je deliteľné tromi.*** (NP1)

Inú nutnú podmienku pre deliteľnosť čísla šiestimi vyjadruje veta:

*Číslo n je deliteľné šiestimi **len vtedy, keď** (číslo n) **je deliteľné dvomi.*** (NP2)

8.Výroková logika

Inak

Výrok (ustanovenie právnej normy)

*V zázvete je uvedený presný dátum podpísania, **inak** je neplatný.* (V12)

má formu:

A inak B

Môžeme ho preformulovať na výrok konštruovaný pomocou už známych operátorov implikátora a negátora, ktoré však vo výsledku vyjadrujú rovnakú pravdivostnú závislosť:

***Ak** v zázvete **nie** je uvedený presný dátum podpísania, **tak** je neplatný.* (V13)

Forma tohto výroku je :

$\neg A \rightarrow B$

8.Výroková logika

Ibaže

V Obchodnom zákonníku má spojka *ibaže* 57 výskytov, v Občianskom zákonníku 26, v českom OZ je 70 výskytov spojky **leďaže**, a dokonca jeho anglický ekvivalent **unless** v oficiálnom preklade slovenského zákonníka do angličtiny má až 156 výskytov.

*Ak sa spoluvlastnícky podiel prevádza, majú spoluvlastníci predkupné právo, **ibaže** ide o prevod blízkej osobe.* (V14)

Ak sa spoluvlastnícky podiel prevádza, majú spoluvlastníci predkupné právo, **s výnimkou** prevodu blízkej osobe.

*Ak sa spoluvlastnícky podiel prevádza, majú spoluvlastníci predkupné právo, **ak** nejde o prevod blízkej osobe.*

A ibaže B =_{df} A **ak** nie B

$A \leftarrow \neg B$

*Ibaže **nie** je iba ak.*

*Ak sa spoluvlastnícky podiel prevádza, majú spoluvlastníci predkupné právo, **iba ak** ide o prevod blízkej osobe.?????*

9. Normatívny modus ponens

Základnou formou vyjadrenia v práve je všeobecné ustanovenie právnej normy v tvare podmienkového súvetia, v ktorom podmienkou je nejaká empiricky (skúsenostne) zistiteľná **skutočnosť**(**A**), ktorá podmieňuje platnosť **právneho dôsledku** (**Φ**). Ide o prípad **dostatočnej** podmienky pre právny dôsledok (právnú reguláciu).

$\mathbf{A}_{DP} \rightarrow \Phi$	<i>Ak niekto nájde stratenú vec, tak (ten) je povinný ju vydat' vlastníkovi.</i>
$\underline{\mathbf{A}_a}$	<u><i>Peter našiel stratenú vec.</i></u> (empirický fakt)
Φ_a	<i>Peter je povinný vydat' stratenú vec vlastníkovi.</i> (normatívny fakt)

9. Normatívny modus ponens

Ak na priechode pre chodcov svieti červená, tak (chodci) nesmú prechádzať cez priechod.

Na priechode pre chodcov na Šafárikovom námestí v Bratislave teraz svieti červená.

Chodec Janko Odrobiňák teraz nesmie na Šafárikovom námestí v Bratislave prechádzať cez priechod.

10. Normatívny modus tollens

Druhou formou vyjadrenia podmienenosti v práve je všeobecné ustanovenie právnej normy v tvare podmienkového súvetia, v ktorom právny dôsledok (Ψ) je podmienený nejakou nutnou skutočnosťou ($\mathbf{D}$). Ide o prípad *nutnej podmienky* pre právny dôsledok (právnú reguláciu).

$\Psi \rightarrow_{\text{NP}} \mathbf{D}$ *Motorové vozidlo sa smie vlieť **len vtedy, keď** má účinné riadenie.*

$\neg \mathbf{D}_a$ *Toto (a) motorové vozidlo **nemá** účinné riadenie.* (nesplnená empirická podmienka)

$\neg \Psi_a$ *Toto (a) motorové vozidlo sa **nesmie** vlieť.* (vyplýva **negácia** normatívneho faktú)

10. Normatívny modus tollens

$\Psi \rightarrow_{NP} D$ *Práce a náklady do rozpočtu nezahrnuté možno účtovať **iba vtedy, ak** ich schválil objednávateľ písomne.*

$\neg D_{a,b}$ *Objednávateľ písomne **ne**schválil práce a náklady nezahrnuté do rozpočtu.*

$\neg \Psi_{b,a}$ *Práce a náklady nezahrnuté do rozpočtu **ne**možno účtovať.*

Dostatočné a nutné podmienky sú základnými typmi podmienok v práve (spolu s ich negáciami) a konkretizačné normatívne pravidlá MP a MT sú najčastejšie (implicitne) **aplikovanými pravidlami** v právnej praxi .

11. Logická štruktúra právnych regulácií

Vlastné právne regulácie môžu byť zložené, pričom ide o **kumulatívne**, **disjunktívne** alebo **alternatívne** právne regulácie. Kumulatívna právna regulácia je **konjunkciou** jednoduchých regulácií – napríklad:

Zákaz požívania alkoholických nápojov a iných návykových látok.

Takáto regulácia je splnená práve vtedy, keď sú **splnené obe (všetky) jej zložky** - nepožíva sa **ani** alkohol, **ani** iná návyková látka.

Disjunktívnou reguláciou je (nevyklučujúca) **disjunkcia** jednoduchých regulácií – napríklad príkaz:

Zaplatiť v skúšobnej dobe dlh alebo zameškané výživné.

Na jej splnenie je potrebné splniť **aspoň jednu jej zložku**.

11. Logická štruktúra právnych regulácií

Alternatívnou právnou reguláciou je vylučujúca disjunkcia jednoduchých regulácií – napríklad povinnosť poskytnúť **bud' primeranú zľavu z ceny, **alebo** opravu a doplnenie toho, čo chýba. Takáto regulácia je splnená vtedy, keď je **splnená práve jedna jej zložka**.**

*Porúčiteľ môže závet **bud'** napísať vlastnou rukou, **alebo** ho zriadiť v inej písomnej forme za účasti svedkov **alebo** vo forme notárskej zápisnice.*

12. Logická štruktúra perfektnej právnej normy

Ak Hypotéza, **tak** Dispozícia, **inak** Sankcia. *if-then-else*

V informatike známa funkcia *if-then-else* má ustálený význam:

If A, then B, else C:

Ak na vstupe je A, tak je vykonaná inštrukcia B, ak na vstupe nie je A, tak je vykonaná inštrukcia C.

Môžeme tento príkaz zobrazit' ako dvojpravidlo:

$A \rightarrow B$

$\neg A \rightarrow C$

Majú tieto spojenia *ak-tak-inak* v práve a v informatike rovnaký význam?

12. Logická štruktúra perfektnej právnej normy

*(1) **Ak** odsúdený viedol v skúšobnej dobe riadny život a riadne vykonal iné uložené sankcie a plnil uložené obmedzenia a povinnosti, (**tak**) súd vysloví, že sa osvedčil; **inak** nariadi nepodmienečný trest odňatia slobody, a to prípadne už v priebehu skúšobnej doby.*

*(2) **Ak** sa dlžník dozvie o skutočnosti, ktorá robí plnenie nemožným, **tak** je povinný oznámiť to bez zbytočného odkladu veriteľovi, **inak** zodpovedá za škodu, ktorá vznikne veriteľovi tým, že nebol včas o nemožnosti upovedomený.*

Ide o **jeden** a ten istý **význam** zostavy operátorov *ak-tak-inak*, alebo o dva rôzne?

12. Logická štruktúra perfektnej právnej normy

*Ak odsúdený viedol v skúšobnej dobe **riadny** život, súd vysloví, že sa **osvedčil**; inak nariadi nepodmienečný **trest** odňatia slobody.*

1. Ak RŽ, tak Osv.	Ak A, tak B.
2. Ak non RŽ, tak Trest.	Ak non A, tak C.

Tu použitá zostava operátorov *ak-tak-inak* je zhodná s informatickou funkciou *if-then-else* – negácia zo spojky *inak* sa vzťahuje na vstup – na podmienku.

12. Logická štruktúra perfektnej právnej normy

Aplikujme túto analýzu aj na druhé ustanovenie:

***Ak** sa dlžník dozvie o skutočnosti, ktorá robí plnenie nemožným, **tak** je povinný oznámiť to bez zbytočného odkladu veriteľovi.*

1. Ak H, tak D;

***Ak** sa dlžník **nedozvie** o skutočnosti, ktorá robí plnenie nemožným, tak zodpovedá za škodu, ktorá vznikne veriteľovi tým, že nebol včas o nemožnosti upovedomený.*

2. Ak nonH, tak D.

 To zrejme nebolo zamýšľané.

12. Logická štruktúra perfektnej právnej normy

V učebniciach teórie práva (ČR, SR), v ktorých je analyzovaná logická štruktúra perfektnej právnej normy, sú uvádzané dve rôzne odpovede. Vo väčšine (mne) dostupných:

Odpoveď 1.: **negovaná je dispozícia**. Podľa toho:

*Ak sa dlžník dozvie o skutočnosti, ktorá robí plnenie nemožným a **nie je povinný oznámiť** to bez zbytočného odkladu veriteľovi, **tak** zodpovedá za škodu, ktorá vznikne veriteľovi tým, že nebol včas o nemožnosti upovedomený.*

☹ To však zásadne odporuje pôvodnému ustanoveniu.

12. Logická štruktúra perfektnej právnej normy

Odpoveď 2.: ide o **porušenie dispozície**. Podľa toho:

H nastala: *dlžník sa dozvedel o skutočnosti, ktorá robí plnenie nemožným;*

D je porušená: *dlžník **neoznámil** bez zbytočného odkladu veriteľovi, že sa dozvedel o skutočnosti, ktorá robí plnenie nemožným.*

Nastupuje sankcia S: *dlžník zodpovedá za škodu, ktorá vznikne veriteľovi tým, že nebol včas o nemožnosti upovedomený.*

Toto vysvetlenie je v súlade s pôvodným ustanovením a je aj v súlade s niektorými komentármi v učebniciach s prvou odpoveďou, v ktorých sa však v týchto komentároch hovorí správnejšie o *nesplnení* dispozície, keďže primárny význam *porušiť* sa vzťahuje k zákazu.

12. Logická štruktúra perfektnej právnej normy

Pre prípad, že dispozícia D nevyjadruje ani povinnosť ani zákaz (imperatívy s prevahou vôle prikazovateľa) , ale len dovoľenie konať určitým spôsobom (dovoľenia sú imperatívmi s prevahou vôle vykonávateľa), nemá zmysel hovoriť o porušení dispozície, ale všeobecne o **nevykonaní** dispozície. To môžeme zovšeobecniť aj pre preferenčnú nadväznosť dispozícií v prípade noriem bez sankcie.

§ 507

(1) Ak nemožno vadu odstrániť a ak nemožno pre ňu vec užívať dohodnutým spôsobom alebo riadne, je nadobúdateľ oprávnený domáhať sa zrušenia zmluvy. Inak sa môže nadobúdateľ domáhať buď primeranej zľavy z ceny, alebo opravy alebo doplnenia toho, čo chýba.

12. Logická štruktúra perfektnej právnej normy

Nastala **primárna H**: *vadu nemožno odstrániť a nemožno pre ňu vec užívať dohodnutým spôsobom alebo riadne;*

Primárna Dispozícia: *nadobúdatel' je oprávnený domáhať sa zrušenia zmluvy;*

Primárna Dispozícia **nebola vykonaná**= nastala sekundárna H: *nadobúdatel' sa nedomáhal zrušenia zmluvy;*

Nastupuje **sekundárna D**: *nadobúdatel' sa môže domáhať buď primeranej zľavy z ceny, alebo opravy alebo doplnenia toho, čo chýba.*

Táto sekundárna dispozícia má stále toho istého adresáta a je imperatívom s prevahou vôle vykonávateľa (t.j. nie je sankciou).

12. Logická štruktúra perfektnej právnej normy

Nevykonanie dispozície:

*Ak sa dlžník **do**zvie o skutočnosti, ktorá robí plnenie nemožným a **neo**známil to bez zbytočného odkladu veriteľovi, **tak** zodpovedá za škodu, ktorá vznikne veriteľovi tým, že nebol včas o nemožnosti upovedomený.*

Exe(O): vykonanie oznámenia (splnenie dispozície)

$\neg$ **Exe**(O): nevykonanie oznámenia (nesplnenie dispozície)

$(D_o \rightarrow O) \wedge ((D_o \wedge \neg \text{Exe}(O)) \rightarrow Z)$

D_o – primárna hypotéza

O: primárna dispozícia (právna regulácia)

$\neg \text{Exe}(O)$: sekundárna hypotéza (empirický fakt)

12. Logická štruktúra perfektnej právnej normy

Druhý význam *ak-tak-inak*:

Ak Hypotéza, tak Dispozícia, inak Sankcia

1. Ak Hypotéza, tak Dispozícia
2. Ak Hypotéza a **nevykonaná** Dispozícia, tak Sankcia

$$(H \rightarrow D) \wedge ((H \wedge \neg \text{Exe}(D)) \rightarrow S)$$

$\neg \text{Exe}(D)$ už nie je dispozíciou, ale *sekundárnou hypotézou* (zložkou komplexnej hypotézy – stavovým faktom, nie výzvou k činnosti) a ňou implikovaná sankcia je vo všeobecnosti prípadom *sekundárnej dispozície, ale so zmeneným adresátom (agensom)*. Pôvodný adresát sa stal tzv. *paciensom* činnosti (pasívnym korelátom činnosti, ktorá sa má vykonať)

13. Záver

Právo nemá nejakú svoju špeciálnu „právnú“ logiku, tak ako ju nemá ani matematika, ani fyzika, ani biológia či iná vedná disciplína. A to aj napriek tomu, že si to niektorí autori v minulosti mysleli. Jazyk práva vychádza z prirodzeného jazyka, a preto jeho výstuž tvorí rovnaká logika, aká sa uplatňuje všeobecne v oblastiach ostatných spoločenských a humanitných disciplín. Špecifikum **normativity** sa týka aj **etiky a všeobecne teórie racionálneho konania (praxeológie)**. Nepotrebuje vzývať nejakú špeciálnu právnu logiku. Stačí nám dostatočne rozvinutá logika aplikovaná na právnu problematiku doplnená o praxeológiu.

UNIVERZITA
KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE

Ďakujem za pozornosť.